

CUMHURİYET HALK FIRKASI'NIN MANAVGAT TEŞKİLATININ KURULMASI VE HALKEVİ'NİN İNŞAASI (1923-1951)

Muhammet GÜÇLÜ*

Öz

İzmir'in işgalinden sonra Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Sivas Kongresi'nden sonra ise 8 Ekim 1919 tarihinde Manavgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Halk Fırkası Genel Başkan Vekili İsmet Paşa'nın 20 Kasım 1923 tarihli genelgesi ile Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Halk Fırkası'na dönüştüğü sırada Manavgat kazasında da aynı işlem gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 1935 yılından itibaren Manavgat kazasında kendisine ait yeni bir binası olduğu bilinmektedir. 29 Mayıs 1945 tarihinden itibaren Manavgat kazasında Halkevi'nin yapılmakta olduğunu öğreniyoruz. 1946 yılının sonunda inşaatı tamamlanan halkevini parti ve halkevi yönetimi birlikte kullanmıştır. Demokrat Parti'nin 8 Ağustos 1951 tarihinde çıkardığı kanun gereği Cumhuriyet Halk Partisi'nin malları ile Halkevi ve Halkodası hazineye intikal etmiştir. Böylece Manavgat Halkevi binasının hazineye intikali ile Parti'nin kazada herhangi bir mülkü kalmamıştır.

Bu çalışmamda Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivinde bulunan Cumhuriyet Halk Partisi'nin faaliyetlerine ilişkin dosyanın ışığında Manavgat Kazası İdare Heyeti'nin çalışmaları ile Halkevi'nin inşası üzerinde durulmuştur. Çalışma gazete, dergi, araştırma eserler ve tanıklar ile desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Halk Fırkası, Manavgat, Halkevi, Antalya, Siyaset.

FOUNDATION OF MANAVGAT ORGANISATION OF THE REPUBLICAN PEOPLE'S PARTY AND BUILDING OF COMMUNITY CENTER (1923-1951)

* Dr. Öğretim Üyesi, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,
(mgucclu@akdeniz.edu.tr), (Orcid: 0000-0001-5590-8743).

Abstract

After the invasion of İzmir, Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti was established, and after the Sivas Congress, Manavgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti was established on October 8, 1919. Within the scope of the circular dated 20 November 1923 issued by İsmet Pasha, who was the vice chairman of the People's Party, Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti became the Republican People's Party and the same occurred in Manavgat district. It is known that the Republican People's Party had a new building of its own in Manavgat district since 1935. We learn that as of 29 May 1945, a Community Center was built in Manavgat. At the end of 1946, the construction of the center was completed, and the party and community administration used it together. In accordance with the law passed by the Democratic Party on August 8, 1951, the Community Center, Public Hall and other properties of the Republican People's Party were transferred to the treasury. Thus, upon the Manavgat Public Hall's transfer to the treasury, there was no property of the Party in Manavgat district.

In this study, in the light of the document on the activities of the Republican People's Party in the Presidential Republican Archives, the work of the Manavgat Accident Administrative Committee and the construction of the Community Center were emphasized. The study is supported by newspapers, magazines, research works and witnesses.

Keywords: Republican People's Party, Manavgat, Community Center, Antalya, Politics.

Giriş

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Antalya'da Kurulması

Çalışmamızın giriş kısmında Manavgat'ta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Halk Fırkası kurulması konusuna geçmeden önce Antalya'daki milli teşkilatlar üzerinde durulacaktır. Yunanların İzmir'i işgali üzerine artan milli teşekküller Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında toplanmıştır.¹ Mustafa Kemal Paşa, Milli Mücadele'yi müteakip halkla uzun sohbetler yaptıktan sonra Halk Fırkası'nın kurulacağını 7 Aralık 1922 tarihinde Ankara basını aracılığıyla açıklamıştır.² Bundan sonra Mustafa Kemal Paşa farklı tarihlerde Halk Fırkası konusuna değinmiştir.³ Bu arada Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın ikinci dönem Mebus seçimi dolayısıyla 2 Haziran 1923 tarihli tamiminde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile Halk Fırkası'nın adını beraber kullandığı görülmektedir.⁴ TBMM'nin ikinci döneminde Halk Fırkası adıyla toplantı (7 Ağustos-9 Eylül 1923) icra edildikten sonra⁵ 11 Eylül

1 Uluğ İğdemir, *Sivas Kongresi Tutanakları*, Ankara, 1986, 2. bs. , s. 115.

2 Kemal Atatürk, *Nutuk (1919-1927)*, Yay. Haz. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2004, s. 485.

3 *Atatürk'ün Eskişehir-İzmit Konuşmaları 1923*, Yay. Haz. Arı İnan, Ankara, 1982, TTK. Yayını, s. 36, 78-80; *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri*, C. 4, Ankara, 1991, Atatürk Araştırma Merkezi yayını, s. 516-520.

4 *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri*, C. 4, Ankara, 1991, Atatürk Araştırma Merkezi yayını, s. 535-536.

5 Faysal Mayak, *Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Teşkilatının Faaliyetleri (1931-1951)*, İstanbul, 2015, s. 19.

1923 tarihinde Halk Fırkası'nın kuruluş dilekçesi Mustafa Kemal imzasıyla Dahiliye Vekaleti'ne sunulmuştur. Burada Mustafa Kemal Paşa Umumi Reis unvanını kullanmıştır.⁶ Cumhuriyet'in ilanından sonra Halk Fırkası bünyesinde ihdas edilen Umumi Reis Vekilliği görevine ise 19 Kasım 1923 tarihinde İsmet Paşa atanmıştır. Bundan sonra Umumi Reis Vekili sıfatı ile İsmet Paşa, 20 Kasım 1923 tarihinde vilayetlerde bulunan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine gönderdiği genelgede Halk Fırkası'nın artık kurulduğunu, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bu günden itibaren Halk Fırkası'na dönüşeceğini ilan etmiştir. Umumi Katip olan Recep Bey'in (Peker,) önerisiyle Halk Fırkası ismine 10 Kasım 1924 tarihinde "*Cumhuriyet*" ibaresi ilave edilmiştir.⁷

Süleyman Fikri Bey'e göre İzmir'in işgali üzerine 1919 yılı kastedilerek bir yaz gecesi Hacı Hatip bahçesinde eski Müftü Yusuf Talat Efendi, eski Mebus Hasan Tahsin, İbrişim zade Mustafa, Giritli Mehmet Zeki Bey, Kesikçi Mehmet Ağa gibi şehrin önde gelenlerinin katılımıyla yapılan birçok toplantıdan sonra Müdafaa-i Heyeti Milliye Cemiyeti oluşturulmuştur. Söz konusu cemiyetin ilk reisi eski Müftü Yusuf Talat Efendi olurken, cemiyetin şubeleri yavaş yavaş kazalarda da oluşturulmaya başlandı.⁸ Bu arada Antalya Müdafaa-i Heyeti Milliye Cemiyeti'nin ilk yazılı kararının 30 Eylül 1919 tarihli olduğunu ilave edelim. Bundan sonra Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, 19 Kasım 1919 tarihli kararı ile Sivas Kongresi'nde cemiyetlerin birleştirilmesi kararı gereği Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne bağlı olmayı kararlaştırmıştır.⁹ Görüldüğü gibi Antalya'daki milli cemiyetin adında Sivas Kongresi'nin kararı gereği bir değişiklik yapılmıştır. Milli Mücadele'den sonra Halk Fırkası Genel Başkan Vekili İsmet Paşa'nın 20 Kasım 1923 tarihli genelgesi ile ülke genelinde olduğu gibi Halk Fırkası adını almıştır. Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne ait defterin sonunda yer alan 12 Mayıs 1924 tarihli kararda cemiyetin Halk Fırkası'na dönüştüğü, defterde kayıtlı 35124 kuruş nakit, 100 kuruş altın ve toplam 35224 kuruşun katip ve veznedar Hüseyin Bey tarafından Halk Fırkası katip ve veznedarı olan İhtiyat Zabiti Hasan Basri Efendi'ye devir ve teslim edildiği belirtilmektedir.¹⁰ Böylece Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin artık Halk Fırkası olarak faaliyet göstereceği belge ile sabittir. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 1925 yılında il, kaza, nahiye ve ocak teşkilatlarına ek olarak ülkedeki 74 vilayet 14 mıntıkaya ayrılmış olduğu ve her mıntıkanın başına bir müfettiş atandığı görülmektedir.¹¹ Antalya ise VIII. Mıntıka içinde yer almaktadır. 1927 yılında VIII. Mıntıka'nın Müfettişi İsmail Hakkı Bey idi.¹²

6 Hikmet Bila, *CHP 1919-2009*, İstanbul, 2008, s. 36. Hakkı Uyar, Halk Fırkası'nın kuruluş dilekçesini 23 Ekim 1923 tarihinde verildiğini yazmıştır. Hakkı Uyar, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, İstanbul, 1999, s. 75.

7 Bila, *a.g.e.*, s. 38-39.

8 Süleyman Fikri Erten, *Milli Mücadelede Antalya*, Antalya, 1996, s. 15-16.

9 Erten, *a.g.e.*, s. 20-22.

10 Erten, *a.g.e.*, s. 38-39.

11 Uyar, *a.g.e.*, s. 77.

12 Muhammet Güçlü, *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya*, Antalya, 1997, s. 88-89.

1. Manavgat'ta Cumhuriyet Halk Fırkası Teşkilatının Kurulması

Burada Manavgat kazası hakkında kısaca bilgi vermenin yararlı olduğunu düşünüyoruz. Osmanlı Devleti'nde Tanzimat sonrası yaşanan idari düzenlemeler sırasında Manavgat bölgesinde Manavgat ve Senir mea Düşenbe nahiyeleri olduğu görülmektedir. Bu sırada 1890 yılında Senir mea Düşenbe nahiyesinin idari merkezi Pazarcı köyüne taşınmıştır.¹³ Pazarcı köyü de günümüzde Manavgat merkezde ırmağın doğu tarafına tekabül ediyordu. Önce 1899-1903 yılları arasında Manavgat ve Düşenbe nahiyeleri birleştirilerek Eski Antalya'da (Side) yeni bir kaza oluşturulmak istendi. Bu teşebbüs uzun yazışmalardan sonra mali açıdan uygun bulunmadı.¹⁴ 1906 verilerine göre de Alaiye kazasına bağlı Manavgat ve Düşenbe nahiyelerinin ayrı olduğunu görüyoruz.¹⁵ Nihayet 1914 yılında Teke Sancağı müstakil hale getirilirken 4 Mayıs 1914 tarihinde Korkuteli, Finike ve Manavgat adlarında üç yeni kaza kuruldu. Buna göre Manavgat merkez nahiyesinin idari yeri Manavgat kasabası, Düşenbe'nin Pazarcı köyü (Düşenbe) ve Beşkonak'ın Bozyaka köyü olduğu görülmektedir.¹⁶ Bu durum 1936 yılında Gündoğmuş kazasının kurulmasına kadar sürdü.¹⁷ Günümüzde Manavgat kaza merkezinin dört kısımdan oluştuğu söylenmektedir. Manavgat Irmağı'nın doğusunda Yukarı Pazarcı ve Aşağı Pazarcı, batısında Aşağı Hisar ile Yukarı Hisar bulunmaktadır.¹⁸ Halk arasında Yukarı Pazarcı ile Aşağı Pazarcı'ya eskiden Turşamba denilmekte olup bunun doğrusu Düşenbe idi. Farsça'da ikinci gün demek olan bu ifade Pazartesi gününü ifade ediyordu. Evliya Çelebi, Manavgat nehrini gemi ile batıdan doğuya geçtikten sonra kırk bir köyü, yetmiş seksen sarı toprak örtülü evi, bir cami, bir hamam, bir han ve yedi dükkanı olan Manavgat kasabasına ulaştığını, burada nehir kenarında yirmi bin kişinin katıldığı, binden fazla sazdan dükkanı havi büyük bir pazarın haftada bir gün kurulduğunu belirtir.¹⁹ 1980'li yıllarda hala Manavgat pazarının Pazartesi günü kurulduğunu biliyoruz. Piri Reis'in çiziminden²⁰ ve Aşağı Hisar ile Yukarı Hisar ifadelerinden Manavgat'ta ilk yerleşimin nehrin batısında olduğunu sonra doğusuna kaydırıldığını, Cumhuriyet dönemine kadar yerleşim ve devlet dairelerinin Aşağı ve Yukarı Pazarcı'da olduğunu görüyoruz. Bundan dolayı olsa gerek Pazarcılı olanlar kendisini gerçek şehirli addederdi. İlk izleri İttihat ve Terakki döneminde

13 Süleyman Yıldız, *Bir Avşar Otağı Düşenbe, Senir-Turşanbalılar*, Antalya, 2013, s. 239.

14 Saim Yörük, "Manavgat Kazasının Yeniden Teşkili", *Tarih Okulu Dergisi*, S. XXXIX, Nisan 2019, s. 400-407

15 Konya Vilayet Salnamesi, 1322 Mali, 29. Salname, s. 170.

16 Muhammet Güçlü, "Müstakil Teke (Antalya) Sancağı'nın Kurulması ve İdari Düzenlemeye İlişkin Bir Belge", *Adalya*, No. II, 1997, s. 290-291, 296-297.

17 *Resmi Antalya*, 9 Temmuz 1936; Güçlü, a.g.e., s. 37.

18 Mehmet Parlak, Niğit, 1966, İşletmeci, Görüşme Tarihi: 17. 7. 2019.

19 Evliya Çelebi b. Derviş Mehemmet Zilli, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Transkripsiyon-Dizin*, Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, Robert Dankoff, 9. Kitap, İstanbul, 2005, s. 149.

20 Piri Reis, *Kitab-ı Bahriye*, Ed. Ertuğrul Zekai Ökte, C. 4, Ankara, 1988, s. 383/a.

görölmekle beraber kesin olarak Cumhuriyet devrinde Manavgat'ta yerleşim irmağın batı tarafına kaydırılmıştır. Çünkü devletin resmi daireleri, Hükümet Konağı, Halkevi ve devlet hastanesi binası bu bölgeye inşa edilmiştir.

Manavgat hakkında bilgi verdikten sonra Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kurulması ve kazada yapılanması hakkında bilgi vereceğiz. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulduktan sonra kazalarda da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti teşkilatı oluşturulmuştur. Ama ilk zamanlarda cemiyetin adının Müdafaa-i Heyeti Milliye Cemiyeti ve Heyet-i Milliye Reisliği şeklinde geçtiği görölmektedir. Çünkü Manavgat Heyet-i Milliyesi, Antalya Heyet-i Milliye Reisi eski Müftü Yusuf Talat Efendi'nin 8 Teşrinievvel 1335/8 Ekim 1919 tarihli yazısı gereği Manavgat Müftüsü Ali Rıza Efendi'nin başkanlığında Gebeceli Mahmut, Hacı İsmail Efendi mahdumu İbrahim, Berber zade Osman, Halil Ağa zade Mustafa, Tugay zade Emin Bey, Çeltikçili Ömer Efendi'den teşkil edilmiştir. Manavgat Heyet-i Milliyesi'nin kuruluş tarihi göz önüne alındığında Alaiye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden (15 Kasım 1919) önce Finike'den (1 Eylül 1919) sonra kurulduğu, ama Elmalı Müdafaa-i Hukuk Cemiyet'inden (9 Haziran 1919) ise çok çok sonra kurulduğu belgelerle sabittir. Bir süre sonra heyetin kitabet vazifesini azadan Serficeli Yakup Efendi ifa etmeye başladı. Manavgat Heyet-i Milliyesi, Antalya Heyeti Milliyesi'ne bağlı olarak çalışmakta olup topladığı asker, iane ve teberriyatları Antalya merkez vasıtasıyla Nazilli Cephesi'ne göndermektedir. Manavgat Heyet-i Milliyesi çalışmalarını sürdürürken Alaiye ve Antalya'dan aileleriyle beraber Manavgat'a gelen, ticaretle meşgul olan bir grup Rum ailesi handa oturmaya başladı. Yortu bahanesiyle hanı defne dalları ile süsleyen Rumlar, kadınlı erkekli eğleniyorlar ve işret ediyorlardı. Öbür yandan 1920 yılı Ekim ayı ortalarında Sülek Aşireti'nden Mehmet Ali'nin liderliğinde Akseki'den 60 kişilik bir serseri grubu Manavgat'a geldi. Hükümeti basan, daireleri işgal eden grup ilk iş olarak Ceza Mahkemesi ile Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti evrakını yaktılar, cezalıları bıraktılar. Mal Saldığı'ndaki paraları almayı başaramadıysa da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin 600 lira kadar parasını elde ettiler. Kaymakam Lütfü Bey ve memurlar Manavgat Çayı'nın Antalya tarafında bulunuyordu. İsyan yüzünden memurlar evlerine ve ormanlara çekilmek zorunda kaldılar. İsyancılar Gödeneli olan mahkeme hakimini eski görevinde bıraktılar. İki gün sonra İbradı'dan gelen ikinci grup Taşağıl nahiyesinin merkezini bastı. Asiler üzerine Antalya'dan gönderilen cüzi kuvvetin kayıkları olmadığı için Manavgat Çayı'nı geçemedi. Ayrıca çevrilmekten korktukları için Köprü çayı'nın batısına çekilmek zorunda kaldılar. Görüldüğü gibi Manavgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruluşundan bir yıl sonra asiler tarafından basılmış ve parasına el konulmuştur. Bu olaylar üzerine Demirci Mehmet Efe ve adamları Mevlüt Efe, Mahmut Efe'nin (Kel Mahmut) Manavgat'a gelmekte oldukları duyulunca isyancılar kaçmak zorunda kalmıştır. Demirci Mehmet Efe isyancılarla iş birliği yapmayan memurları eski görevlerine yeniden getirdi. İşbirlikçi Gödeneli

mahkeme hakimi memleketine giderken Ahmetler köyünde vuruldu. Telgraf memuru Yusuf Çavuş, Kemer köyünden Kıtımla Hasan idama mahkum edildiği için nehir kenarındaki çınar ağacının birer dalına asıldılar.²¹ Örneğin Demirci Efe'nin yanında olan Albay Mehmet Şefik Bey, daha fazla kan dökülmesini önlemek için isyan yerlerinde ibret olsun diye her merkezde üç, beş kişiyi en fazla önyak olanlardan veya azıllardan olmak şartıyla cezalandırdık demektedir.²² Demirci Mehmet Efe Manavgat merkezde, maiyeti ise köylere dağıldı ve bir ay kadar bölgede yaşadılar.²³ Manavgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Antalya merkez üzerinden 1919/1920 yıllarında cepheye 123.800 kuruş gönderirken, Manavgat Hilal-i Ahmer Şubesi 1921 yılında 131.000 kuruş, 1922 yılında 245.181 kuruş göndermiştir.²⁴

Halk Fırkası Genel Başkan Vekili sıfatıyla İsmet Paşa'nın 20 Kasım 1923 tarihli genelgesi kapsamında Manavgat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Halk Fırkası'na dönüştüğü anlaşılmaktadır. Bu konuda Antalya gibi Manavgat teşkilatı hakkında bir karara rastlayamadık.²⁵ Cumhuriyet Halk Partisi, 1927 nizamnamesine göre köy, mahalle, nahiye, kaza ve vilayet kongrelerini her yıl, 1931 nizamnamesine göre ise köy, mahalle, nahiye ve kazalarda her yıl, vilayetlerde ise her iki yılda bir kongre yapma kuralı getirilmiştir. Cumhuriyet'in X. yılına kadar Manavgat İdare Heyeti'nin kongre yaptığına dair bir kayda rastlamadık. CHP. Antalya teşkilatı 1933 yılında yapılması gereken ocak, nahiye ve kaza kongrelerini zamanında yapmadığı için 2 Nisan 1934 tarihinde Antalya Vilayeti İdare Heyeti Başkanı olarak memur edilen emekli asker Şerafettin (Karacan) Bey, Temmuz ayından (1934) itibaren semt, nahiye ve kaza kongrelerini yaptırmaya başlamıştır. Bu kapsamda Resmi Antalya gazetesinde (16 Ağustos 1934) yer alan habere göre Ağustos ayının ilk yarısında Serik, Manavgat ve Alanya kazalarına giden Şerafettin Bey, her üç kazada kongreleri yaptıktan sonra geri döndüğü, 18 Ağustos 1934 tarihinden sonra da Korkuteli, Elmalı ve Finike kazalarına gideceği haber verilmiştir.²⁶

Aydın Milletvekili Adnan Menderes, parti müfettişi olarak Antalya Vilayeti'ni teftiş etmiş ve 1935 yılının Ağustos, Eylül ve Ekim aylarına ait teftiş raporunu Genel Sekreterlik makamına takdim etmiştir. Adnan Menderes'in raporuna göre Manavgat CHP teşkilatının başında İmam Hatip'te öğrenim görmüş olan Şükrü Sözen bulunmaktadır. Şükrü Sözen aynı zamanda Belediye başkanı olup iyi ve dürüst karakteri dolayısıyla çevresi tarafından sevilen bir isimdir. 1930-1934 yılları arasında partinin başkanlığı yapan Kazım Özen de yönetim kurulunda bulunmaktadır. Yönetim kurulunun diğer üyeleri halk

21 Erten, *a.g.e.*, s. 58-59.

22 M. Şefik Aker, *57nci Tümen ve Aydın Milli Mücadelesi (1918-1920)*, Yay. Haz. Ahmet Tetik, Ayşe Seven, Mahmut Yüksel Canbaz, Ankara, 2006, s. 508.

23 Erten, *a.g.e.*, s. 60.

24 Erten, *a.g.e.*, s. 48.

25 Erten, *a.g.e.*, s. 64.

26 Mayak, *a.g.e.*, s. 125-127, 147.

tarafından iyi tanınan kimselerdir. Ancak halen yönetim kurulu üyesi olan eski Belediye başkanı İbrahim Ünal, belediyenin bir gösteri hâsılatını zimmetine geçirmekten adli takibata uğramış ise de sonradan suçsuz olduğu anlaşılmıştır. Manavgat'taki partililer başarılı çalışmalar yapmak için çaba gösteren kimselerdir. Manavgat için iyi sayılabilecek bir parti binası yapmışlardır. Binanın küçük salonunda gösteriler icra edilmektedir. Parti yöneticileri parti nüfuzunu istismar etmediği gibi hükümet görevlileri ile de uyum içinde çalışmaktadırlar. Parti toplantılarını diğer kazalara göre sıklıkla yapmışlardır. Kaza kongresine İl Başkanı (Şerafettin Karacan) katılmıştır. Kongrede tüzüğe aykırı bir davranış sergilenmemekle beraber çok muntazamda yapılmamıştır. Parti programını yayma ve benimsetme konusunda ulusal bayramlarda ve toplu zamanlarda konferanslar verdirilmiştir. Buna karşın kendilerine bağlı olanların teftişi konusunda hemen hemen hiç iş yapmadıkları görülmektedir. Kaza nüfusunun 24000 olmasına karşın üye sayısı 1030 gözükmektedir. Parti kütüğüne yazılı üye adları sayısı ise 561'dir. Partiye 1932 yılından 1935 yılı yarısına kadar hiç üye kaydı yapılmamışken, 1935 yılı ortasından teftiş dönemine kadar üç ay zarfında 469 kişinin liste halinde toplu bir şekilde ve teklif kâğıtları olmadan kaydının yapıldığı görülmüştür. Manavgat'ta partinin üye kaydı sağlıklı yürütülmemiştir. Manavgat'ta süreli yayın ve basın kurumu yoktur. Partiye para toplama işi savsaklanmıştır. Müfettişe göre bunun iki sebebi vardır. Bunlardan birisi para toplama işine önem vermemişler, ikincisi birçok kazada ücretli sekreter ve tahsildar olmadığı için bu işle uğraşacak kimse olmamasıdır. Manavgat'ta partiye yardım parası olarak sadece 75 kuruş toplanırken, parti binası için partililer ve halkın yaptığı bağış, aynı bağış, güreş hasılatı ve müsamere gelirleri olarak toplam 2396 liraya ulaşmıştır. Paralar genelde dipli koçan kullanılarak tahsil edilmiştir. Diğer gelirler ise kasa defterine muntazam bir şekilde işlenmiştir. Kaza teşkilatının bütçeden bir takım uygunsuz harcamalar yaptığı da görülmüştür. Örneğin bütçede fasıl açılmadığı halde 28.06 liraya bir radyo alınmıştır. Yeni yaptırılan parti binasının tescili henüz yaptırılmamış olup sadece arsasının tapusu alınmıştır.²⁷ 20 Aralık 1936 tarihinde toplanan Antalya Vilayet Kongresi'nde okunan İl Yönetim Kurulu raporunda Antalya ve Alanya'nın parti binasının bulunduğu, Serik ve Manavgat kazalarının yeniden parti binası inşa ettiği ve Korkuteli kazasının da iyi bir bina yaptığı, yakında tamamlanacağı ifade edilmektedir.²⁸ Görüldüğü gibi Manavgat İdare Heyeti'nin kendisine ait bir parti binası bulunmaktadır. Kongrede diğer kazalarında öbür kongreye kadar binalarını inşa etmeleri temenni edilmiştir. CHP Burdur Bölge Müfettişi ve Edirne Milletvekili Osman Şahinbaş'ın 24 Aralık 1939 tarihli Teftiş Raporu'na istinaden Manavgat kazası 2410 kilometre kare olup 19.389 nüfus barındırmaktadır. Manavgat'ta CHP'nin 10 nahiye, 63 ocak ve 1599

27 Faysal Mayak, "Adnan Menderes'in Teftiş Raporuna Göre Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Örgütünün Çalışmaları (1935)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. 6/15, Güz 2007, s. 213-214.

28 C.H.P. 1936 İl Kongreleri, byy., 1937, s. 45; Mayak, a.g.e., s. 159-160.

kayıtlı üyesi bulunmaktadır. İdare Heyeti rençber ve esnaftan seçilmiştir. Halk arasında mevkileri yüksek olup mevcudun en iyilerindedir. İdare Heyeti üyeleri arasında parti nüfuzunu istismar eden ve 162. maddeye aykırı davranan yoktur. Teşkilatın mahalli amir ve memurlarla arası iyidir. Aralarında iş ve fikir birliği bulunmaktadır. Parti başkanı ayanı zamanda Belediye Başkanı (Şükrü Sözen) olduğu için ahenkli bir çalışma düzeni vardır. İdare Heyeti kongrelerini nizamnameye uygun yapmakla beraber parti prensiplerini halka yayma konusunda çalışmadığı görülmüştür. Ayrıca müfettiş nahije, köy ve ocak parti başkanlarının fahri çalışmalarından dolayı inhisar dairelerinin bütün bayilerinin tercihen bunlara verilmesini, Manavgat kazası parti teşkilatının bazı eksikliklerinin tamamlanması için yardımda bulunulmasını önermektedir. Manavgat parti teşkilatına ait Karar Defteri 1929 yılında tutulmaya başlanmış olup kararlar deftere yazılmış ve imzalanmıştır. Üye sayısını arttırmaya yönelik bir çalışmaları yoktur. Belediye yardımından başka 540 lira üye taahhüdünün 200 lirası tahsil edilmiştir. Mevcut para ile katip ve hademe ücretleri ödenmiştir. Partinin üst kademelerinden verilen emirleri yapmaya azimlidirler. Bütün seçimlerde parti adaylarını kazandırmışlardır. Müfettiş, Manavgat teşkilatını bu çalışmalarından ötürü beğenirken, partinin prensipleri açısından üyeleri bilgilendirmek, konferanslar verdirmek ve sık sık temas sağlayarak partililer arasında dayanışmayı arttırma yönlerini eksik bulmakta ve eleştirmektedir. Üye kayıt defteri sadece kaza merkezinde tutulmakta olup bu defterler de karışıktır. Her yerde olduğu gibi Manavgat'ta da üyelerin soyadları eksik yazılmamıştır. Partiye ait binaları vardır. Parti salonu büyüktür ve radyosu işlemektedir. Partiye girmeye layık olanları almada faaliyet gösterilmemektedir. Ayrıca müfettiş, mevcutlar içinde partiyi yönetecek daha iyilerinin bulunmadığını, seçilenler hakkında kötü bir söz işitmediğini, şikayette bulunanlar olmadığını, bunları ekseriyetin sevdiğini sözlerine eklemiştir.²⁹ Müfettiş raporlarına göre Manavgat kazasının 1935 yılında 24000 olan nüfusunun 1939 yılında 19.389'a düşmesi Gündoğmuş kazasının 1936 yılında kurulması ve bazı köylerin oraya bağlanması ile açıklanabilir.³⁰

CHP Burdur Bölgesi Müfettişi Edirne Milletvekili Osman Şahinbaş, Manavgat ile ilgili olarak 22 Temmuz 1940 tarihli Teftiş Raporu'nda 1939 yılı raporunu büyük oranda tekrarlamakta olup farklı bilgileri şöyle sıralayabiliriz. İdare Heyeti'nde bir değişiklik olmayıp eski ekip yeniden seçilmiştir. Belediye ve parti başkanı olan kişi ılımlı olduğundan üyelerin birbirine olan bağlılığını arttırmaya çalışmaktadır. Üyeler arasındaki sevgi ve saygı düzeyi yüksektir. Manavgat'ta hükümet binası olmadığından bir kısım binalar resmi daire olarak işgal edilmiştir. Bundan ötürü kazada bir bina krizi yaşanmaktadır. Müfettiş vilayet kongrelerinde inşa edilmesi kabul edilen ve Cumhuriyet'in X. yılında yapımına başlanan hükümet binasının tamamlanarak bu sorunun çözülmesi için

29 Mayak, a.g.e., s. 72-75.

30 Resmi Antalya, 9 Temmuz 1936; Güçlü 1997, a.g.e., s. 37.

30.000 lira tahsisat gönderilmesini istemektedir. Manavgat'ta partiye Belediye ve Hususi İdare'nin yardımı görülmektedir. Güreş hasılatı olarak 100 lira kadar bir para bütçeye konulmuştur. Altı aylık raporlarını göndermeyi ihmal etmemektedirler. Partiye ait binaları bulunmaktadır. Demirbaş eşya defteri mevcut olup eşyalara iyi bakılmaktadır. Parti binasının tapu kaydı yapılmıştır.³¹

14 Ocak 1944 tarihli Antalya gazetesinden öğrendiğimize göre 1943 yılının sonunda yapılan Manavgat kaza kongresinde İdare Heyeti'ne Hüseyin Öz, Asım Okur, Şükrü Sözen, Zihni Belen, Emin Akın, Mahmut Özdemir ve Nuri Sinirli seçilmiştir. 1944 kongresinde ise Manavgat İdare Heyeti Başkanlığı'na yeniden Hüseyin Öz seçilmiştir.³² 1947 yılının başında CHP Antalya İl Kongresi Bölge Müfettişi Feyzullah Uslu'nun katılımıyla gerçekleşmiştir. Bölge Müfettişi'nin uyarısı üzerine kaza delegelerine söz verilmiştir. Konuşmalardan sonra yapılan seçimde Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na Avukat Haydar Uçgun, Manavgat İdare Heyeti Başkanlığı'na Hüseyin Öz seçilmiştir.³³ 8 Mayıs 1948 tarihinde toplanan CHP Antalya İl Kongresi'nde Manavgat kazası beş delege ile temsil edilmiştir. CHP Genel Sekreterliği 1948 Antalya İl Kongresi öncesi 27 Nisan 1948 tarihli yazıyla Avukat Haydar Uçgun'dan kaybedilen Belediye Başkanlığı ile ilgili savunmasını yapmasını istemiştir. Haydar Uçgun 12 Mayıs 1948 tarihli cevabında konuyu uzunca değerlendirdikten sonra bazı kaza yöneticilerinin kazalarıyla ilgili isteklerinin yerine getirilmemesi üzerine bu yönetime tevessül ettiklerini belirtmektedir. Örneğin Manavgat kaza merkezinin eski yerine alınmasını istedikleri halde bunun gerçekleşmediğini gören Manavgatlılar, kurultaya fazla delege göndererek durumu lehlerine çevirmek istemişlerdir. Aynı şekilde Konya yolunun kendi kasabalarından geçmesini isteyen Akseki ve İbradı da aynı inançla hareket etmektedir.³⁴ Manavgat teşkilatının kongresi 20 Kasım 1949 tarihinde Pazar günü toplanmıştır. Bölge Müfettişi Sedat Çumralı, Antalya Milletvekili Dr. Galip Kahraman, İl İdare Heyeti Başkanı Ethem Ağva ve Avukat İsmail Hakkı Yarkın kongreye katılmak üzere Manavgat'a gelmiştir. Manavgat kaza kongresine 46 delege eksiksiz olarak katılmıştır. Önce yıllık rapor okunmuş sonra dilek ve temennilere geçilmiştir. Bütçe, hesap, Halkevi ve dilek komisyonları belirlendikten sonra delegelerin isteği ve tüzük hükümlerine uygun olarak yedi kişilik İdare Heyeti dokuza çıkarılmıştır. Yapılan seçimler sonunda Kaza Başkanlığı'na eski başkan Hüseyin Öz yeniden seçilmiştir. Manavgat Kaza İdare Heyeti'ne ise Dr. Asım Okur, Osman Boztepe, Hüseyin Öz, Nuri Şekercioğlu, Emin Akın, Akif İnci, Mustafa An, Ali Tombul, Şükrü Sözen seçilmiştir. Söz konusu isimlere ek olarak Fikret Güneylüoğlu da Antalya İl kongresine katılacak delegeler arasında yer almıştır.³⁵ 8 Aralık 1949 tarihinde yapılan Antalya İl kongresinde Manavgat delegelerinden Dr. Asım Okur ile

31 Mayak, *a.g.e.*, s. 116-121.

32 Mayak, *a.g.e.*, s. 138-139, 141.

33 Mayak, *a.g.e.*, s. 175.

34 Mayak, *a.g.e.*, s. 189, 191-192.

35 Mayak, *a.g.e.*, s. 217-218.

Fikret Güneylioğlu seçim heyetinde katip olarak görev yapmıştır. Yeni seçilen İl İdare Heyeti Başkanı Avukat M. Aşir Aksu'nun başkanlığında 12 Aralık 1949 tarihinde bir toplantı yapılmıştır. Rasih Kaplan'ın da katıldığı toplantıda Marshall yardımıyla şehirde açılacak fabrikaların konuşulması yanında Aşir Aksu ağır sanayide geri kalındığını dile getirmiştir. Söz alan Rasih Kaplan, Antalya'nın sadece fabrikaya ihtiyacı olmadığını, Kalkan, Kaş, Alanya ve Manavgat limanlarının düzenlenmesini, Antalya'yı İç Anadolu'ya bağlayan yolların yapılmasını, Manavgat'ın da önemli sorunlarından birisi olan aşiret yaşamının ortadan kaldırılmasını ve yirminci yüzyıl medeniyetinde develerin olmaması gerektiğini belirttikten sonra bu işlerin Ankara'da takibine vurgu yapmıştır.³⁶

Cenap Aksu, Parti Müfettişi sıfatıyla CHP Genel Sekreterlik makamına gönderdiği 15. 8. 1950 tarihli raporunda Merkez, Alanya, Serik, Kaş ve Elmalı'da belediye seçimlerini kaybetmek, Akseki, Manavgat, Finike, Gazipaşa ve Korkuteli'nde kazanmak ihtimalinin olduğunu belirtmektedir. Cenap Aksu, 8. 11. 1950 tarihli raporunda ise Antalya'da parti teşkilatlarının performanslarını değerlendirmiş ve Finike, Manavgat ve Akseki hariç diğer kaza teşkilatlarında aktif hareket edilmediğini ve başarı görülmediğini belirtmiştir.³⁷

2. Manavgat Halkevi Binasının İnşası

Antalya Vilayeti'nde ilk açılan ve binası inşa edilen halkevi Antalya Halkevi idi. Antalya Halkevi'nin yerinde XIX. yüzyılın son çeyreğinde Rumların inşa ettikleri bir kilise bulunuyordu. Çünkü Antalya Kalesi'nde 25 Ekim 1869 tarihi itibarıyla hala tek kapı (Kale Kapısı) olduğu bilinmektedir.³⁸ Milli Mücadele sonrası adı geçen kilise önce Antalya Türk Ocağı tarafından kullanılmıştır.³⁹ 1931 yılında Türk Ocağı'nın kapatılmasıyla malları Cumhuriyet Halk Partisi'ne intikal etmiştir.⁴⁰ Bir ara kilise Çifte Mahmutlar tarafından sinema olarak işletilse de⁴¹ sonra Antalya Halkevi'nin kurulması ile ona verilmiştir. Cumhuriyet'in X. yılı için hazırlanan Antalya Halkevi Broşürü'ne (29 Birinciteştin 1933) göre Antalya'da halkevi 13 Temmuz 1932 tarihinde Yenikapı'da özel binasında kalabalık halk ve davetlilerin katılımı ile faaliyete geçmiştir. Çünkü 1932 yılı başlarında kilise ve müstemilatı yıkılarak Halkevi ve Halk Fırkası binasının yapımına başlandığı anlaşılmaktadır. Binanın keşif bedeli 60.000 lira olup 800

36 Mayak, a.g.e., s. 223, 229.

37 Mayak, a.g.e., s. 241-242.

38 Musa Çadrcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara, 1997, 2. bs. , s. 263.

39 Cahit Uçuk, *Bir İmparatorluk Çökerken-Anılar*, İstanbul, 1999, 8. bs. , s. 438-443; Muhammet Güçlü, *Dr. H. Burhanettin Onat ve Hayatı (1894-1976)*, Antalya, 2004, s. 40-41.

40 Muhammet Güçlü, "Antalya Türk Ocağı'nın Kurulması ve Faaliyetleri", *Tuncer Baykara Armağanı*, Haz. Mehmet Öz, Ankara, 2011, s. 211-212; Muzaffer Deniz, "1931'de Kapatılan Antalya Türk Ocağı ve Mal Varlığının Akıbeti", *Türk Yurdu*, S. 282, Şubat 2011, s. 218-223.

41 Vasfi Rıza Zobu, *O Günden Bu Güne Anılar*, İstanbul, 1977, s. 361-363.

kişilik salonu, sahnesi, büyük holleri, banyo ve istirahat yerleri vardır. 1933 yılı sonu itibariyle binanın kargir, beton, betonarme kısımları ile çatısı yapılmış, kiremitleri dahi tedarik edilmiştir.⁴² Antalya Halkevi'nin yayınladığı Türk Akdeniz dergisinin Cumhuriyet'in XV. yılına adadığı sayısında geçen bilgiye göre Antalya Halkevi binasının temeli Yenikapı semtinde 24 Haziran 1932 tarihinde atılmıştır. 1934 yılında 75000 lira sarf edilerek bitirilmiştir.⁴³

Antalya Vilayeti İdare Heyeti Başkanlığı'na 2 Nisan 1934 tarihinde Şeref Karacan'ın atanmasıyla toplanan olağan kongrede (11 Ocak 1935) halkevi binasının yetersizliğinden söz edilmiş, hatta yıkılarak yerine yeni bir Halkevi binasının yapılması fikri gündeme getirilmiştir.⁴⁴ 20 Aralık 1936 tarihinde toplanan Antalya Vilayet Kongresi'nde okunan İl Yönetim Kurulu raporunda ise bir önceki kongrede üstü örtülmüş ancak pencere ve sıvası bitmemiş olan parti binasının bu gün tamamlandığı bildirilmektedir. Söz konusu binanın tamamlanması ile parti ve halkevinin bina ihtiyacı karşılanmıştır. Ancak tefrişatı tamamlanmamış olan binanın tamamlanması Vilayet bütçesinden ayrılan ödeneklerle mümkün olduğu görülmektedir. Ayrıca binanın tamamlanmasında emeği olan eski başkan Şerafettin Karacan ile Mimar Reşit Bey'e özel olarak teşekkür edilmiştir.⁴⁵ Antalya Halkevi binasının tefrişinin uzun sürdüğü anlaşılmaktadır. Çünkü Konya Milletvekili ve V. Büro Şefi olan Sedat Çumralı, 9 Ağustos 1945 tarihinde XIV. Büro Şefliği'ne yazdığı yazısında Antalya "İl merkezinde yeni yaptırılan Halkevi'nin tefrişi için Büromuzca münasip miktarda yardımda bulunulmasını tasvibinize arz ederim" dediği görülmektedir.⁴⁶ Bu bilgilerden günümüzde hala mevcut olan ve Kasım 2016 tarihine kadar önce Antalya Belediyesi sonra Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından hizmet binası olarak kullanılan Antalya Halkevi binasının şehirde inşa edilen ilk halkevi binası olduğunu anlaşılmaktadır. 1934 yılının Nisan ayında Antalya Vilayet İdare Heyeti'nin başına getirilen Şeref Karacan tarafından olağan kongrede halkevi binasının yetersizliği bahanesiyle yıkılması teklif edilmişse de bunun gerçekleştiğine dair elimizde bir kanıt bulunmamaktadır.

Antalya Vilayeti'nde kazalar öncelikle parti binalarını inşa etmişler ve sonra halkevi yapımına girişmişlerdir. Ama bu inşa faaliyetlerini kazalarda genellikle II. Dünya Savaşı'nın yokluk döneminde veya akabinde yapmışlardır. Yine yukarda da ifade ettiğimiz gibi Manavgat'ta 1935 yılı itibariyle bir parti binasının inşa edildiğini ve bu yapının tapu kaydı olduğunu biliyoruz. Antalya merkezin yanında kazalar içinde Alanya'da 24 Şubat 1933⁴⁷ tarihinde

42 Hüseyin Çimrin, *Bir Zamanlar Antalya-Tarih, Gözlem ve Anılar*, Antalya, 2002, s.385.

43 *Türk Akdeniz*, S. 11-12, İlkteşrin 1938, s. 25; Güçlü 1997, *a.g.e.*, s. 91.

44 *Mayak, a.g.e.*, s. 147-148.

45 *C.H.P. 1936 İl Kongreleri*, byy., 1937, s. 45; *Mayak, a.g.e.*, s. 159.

46 *BCA.*, 490.01.1661.782.1, s. 57.

47 Alanya Halkevi için bakınız: Mesut Erşan-Fahri Yetim, "Alanya Halkevi ve Alanya Kültür Tarihindeki Yeri", *Alanya XII. Tarih ve Kültür Semineri (4-6 Mayıs 2012)*, Ed. Faruk Nafiz Koçak, Konya, 2012, s. 443-457.

halkevi açıldığını, 1936 yılı itibariyle Antalya ve Alanya Halkevi'nin binasının tamamlandığını kayıtlardan okuyoruz.⁴⁸ 18 Şubat 1938 tarihli ve Antalya Valisi Sahip Örgü imzalı Antalya Vilayeti, 1938 adlı rapora göre Antalya merkezde, Alanya ve Korkuteli (29. 10. 1937) kazalarında halkevi olduğu, Finike ve diğer kazalarda halkevi olmadığı belirtilmektedir.⁴⁹ Türk Akdeniz dergisine göre ise Elmalı Halkevi 1937 yılında faaliyete geçmiştir. 1938 yılı sonu itibariyle Korkuteli ve Akseki Halkevi'nin açılmasına çok yaklaşılmıştır.⁵⁰ Araştırma kaynaklara göre ise Elmalı kazasında 20 Şubat 1938, Korkuteli kazasında 19 Şubat 1939 tarihinde birer halkevi faaliyete geçmiştir. Antalya Bölge Müfettişi Osman Şahinbaş'ın 24 Aralık 1939 ve 22 Temmuz 1940 tarihli teftiş raporlarından Akseki Halkevi'nin açıldığı, Finike, Gündoğmuş, Kaş, Manavgat ve Serik'te halkevinin olmadığı öğreniyoruz.⁵¹ Müfettiş Osman Şahinbaş'ın raporundan sekiz yıl önce düzenlenen ve Antalya Valisi Zeynel Abidin Bey (Özmen) tarafından 15 Kasım 1932 tarihinde Dahiliye Vekaleti'ne gönderilen Antalya Coğrafyası, 1932 adlı rapordan Manavgat kazasında Halkevi olmadığını okuyoruz. Ama bunun yanında Manavgat kazasında 156 hane, 2 han, 65 dükkan, 4 furun, 1 yağhane, 4 kahvehane, 1 mektep, 1 belediye ve 3 resmi bina olduğu öğreniyoruz.⁵² Bunlara ilaveten CHP'nin Antalya Vilayeti İdare Heyeti Başkanı Lütfi Gökçeoğlu, 11 Mart 1942 tarihinde Genel Sekreterlik makamına gönderdiği 1941 yılına ait İkinci Altı Aylık Çalışma Raporu'nda Kaş, Finike, Serik, Manavgat ve Gündoğmuş kazalarında Halkevi ve Halkodası olmadığını ifade etmektedir.⁵³ Ama 1946 yılında yayınlanan Türkiye Kılavuzu adlı esere göre Manavgat'ta bir halkevi ile buraya bağlı 600 cilt kitabı bulunan bir okuma odası bulunmaktadır.⁵⁴ Bu durumda Manavgat'ta halkevinin faaliyete geçirmek için II. Dünya savaşının sonunu beklemek icap etmektedir. Belgeler ve kaynaklar buna işaret etmektedir.

CHP Antalya Bölge Müfettişi olan Gaziantep Milletvekili Cemil Sait Barlas, 29 Mayıs 1945 tarihinde Manavgat'tan Genel Sekreterlik makamına yazdığı yazıda Antalya'nın Manavgat kazasında bir halkevi yapıldığını, yapıyı yerinde gördüğünü, kazanın parti ve halkevi teşkilatını içine alabilecek durumda olduğunu, binanın Antalya Valisi'nin yardım ve teşvikleri ile yapıldığını, değerinin 60.000 liradan az olmayan binanın çatı seviyesine geldiğini, yapının arsa tapusu, plan ve resimlerinin İl İdare Kurulu'nca takdim edileceğini, kazanın inşaatına yardım olmak üzere bina değerinin yarısından aşağı bulduğum

48 C.H.P. 1936 İl Kongreleri, byy., 1937, s. 46.

49 Dahiliye Vekaleti, Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü, 18. 2. 1938 Tarihli Antalya Vilayeti Raporu, s. 58-59.

50 *Türk Akdeniz*, S. 11-12, İlkteşrin 1938, s. 25.

51 Mayak, a.g.e., s. 257.

52 Dahiliye Vekaleti Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü, *Antalya Coğrafyası*, 1932 adlı rapor, s. 49; *Antalya 1932*, Haz. Muhammet Güçlü, İzmir, 2018, Er Yayıncılık, s. 41-42.

53 Mayak, a.g.e., s. 382.

54 Hüseyin Orak, *Türkiye Kılavuzu*, C. I, Ankara, 1946, s. 369; İ. Hakkı Konyalı, Ali Yıldız, *Abideleri ve Kitabeleri ile Manavgat Tarihi*, Der. ve Yay. Haz. Ali Yıldız, Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Antalya, 2010, 118.

20.000 liralık bir yardımın yapılmasını uygun bulmaktayım demektedir.⁵⁵ Bölge müfettişinden sadece bir ay sonra Antalya Valisi Haşim İşcan CHP Genel Sekreterlik makamına yazdığı 2 Temmuz 1945 tarihli yazısında Serik, Manavgat, Finike ve Kaş kaza merkezinde büyük tipte yapılmakta olan halkevi inşaatı hakkında evvelce sözlü maruzatta bulunduğunu, ayrıca dört kazada inşaatların hayli ilerlediğini, mahalinde bulunan partililer inşaatı bir an evvel bitirmek için borçlandıklarını, sözlü maruzatımda rica ettiğim gibi Vilayet CHP İdare Heyeti Başkanlığı ile yukarıda sıraladığım kaza halkevi inşaatına yardım olmak üzere onar bin lira gönderilmesini olurlarınıza arz ederim dediğini okuyoruz.⁵⁶ Vali'nin bu talebi üzerine Genel Sekreterlik tarafından 20 Temmuz 1945 tarihinde 1945 yılı bütçesinin inşaat tertibinden Serik, Manavgat, Kaş, Finike kazalarında mahalli yardım ve gayretle yaptırılmakta olan Halkevi binalarının yapım masraflarına karşılık olarak XIII. Büro tarafından sadece 10.000 liralık bir müsvedde ödeneği hazırlandığı görülmektedir. Bu evrak Genel Sekreter adına Erzurum Milletvekili tarafından imzalanmıştır.⁵⁷ Sözü edilen müsvedde ödeneği Genel Sekreterlik makamının 27 Temmuz 1945 tarihli yazısında belirttiği üzere Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na gönderilmiştir. Genel Sekreterlik yazısında Serik, Manavgat, Kaş ve Finike kazalarının mahalli yardım ve gayretle yapmakta oldukları halkevi binalarının yapım masraflarına sarf edilmek üzere 10.000 liranın Türkiye İş Bankası Ankara Merkez Müdürlüğü'nün 26 Temmuz 1945 tarihli havale makbuzuyla gönderildiği bildirilmektedir. Ayrıca para alındığına dair kasa makbuzunun gönderilmesi ve 1945 yılı bütçesine gerekli eklemenin yapılması talep edilmektedir.⁵⁸ Bu arada İl İdare Kurulu Başkanı Lütfi Gökçeoğlu, 2 Temmuz 1945 tarihinde Genel Sekreterlik makamına yazdığı yazıda "Manavgat'ta inşa edilmekte bulunan Halkevi'nin aynı zamanda Parti teşkilatını da alacak durumda olması hasabile eski Parti binasının bilmüzeyede satılarak tutarının Halkevi inşaatının ikmaline sarfedilmesi(ne) İlçe İdare Kurulu'nca karar verilerek satışına mezuniyet ve selahiyet verilmesini" talep etti. Ayrıca yukarıda ki cümlelere vaki talebin İl İdare Kurulu'nca da muvafık görüldüğü ilave ediliyordu.⁵⁹ Manavgat Parti binasının satışına ilişkin XIV. Büro Şefi Erzurum Milletvekili, XII. Büro Şefliği'ne yazdığı 25 Temmuz 1945 tarihli yazıda Manavgat'ta mahalli gayret ve yardımlarla yapılmakta olduğunu haber aldığımız Halkevi binasının projesi henüz mahallinden gönderilmediği, ileri sürüldüğü gibi yeni bina Partiyi içerisine alacak durumda ise eski binanın satılmasında bir mahsur olmadığını bildirmektedir.⁶⁰ Bunun üzerine Genel Sekreterlik makamı 28 Temmuz 1945 tarihinde Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı müsvedde yazıda "Manavgat'taki Parti binasının satılabilmesi mahalli yardımlar ile yaptırılmakta olan Halkevi binasının Parti teşkilatını da içerisine almasına bağlıdır. Bu itibarla yapılmakta

55 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 66.

56 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 65.

57 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 64.

58 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 61.

59 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 63.

60 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 62.

olan bina projesinin gönderilmesini” dilemektedir.⁶¹ Böylece Manavgat’ ta bulunan Parti binasının satışının önu Genel Sekreterlik makamı tarafından açılmış oluyordu. Bu arada Haşim İşcan’ın Antalya’ dan Bursa Valiliği’ ne atandığı görülmektedir. Onun yerine Antalya Valiliğine vekalet eden Hami Arıkan, CHP Genel Sekreterlik makamına gönderdiği 17 Ağustos 1945 tarihli telgrafta şöyle diyordu.

“Beş kaza merkezinde (dört olmalı, Serik, Manavgat, Finike, Kaş kast ediliyor) yapılmakta olan halkevleri inşaatının süratle tamamlanmasını teminen yardım olarak irsal buyrulan, buyrulacağı vait olunan on bin liranın tel havalesi ile gönderilmesine müsaade buyrulmasını ve her biri elli binle seksen bin lira arasında mal olabilecek bu evlerin halen inşaatı çok ilerlemiş ve mahalli heyetler hayli borçlanmış bulduklarından yardımın biraz daha genişletilmesine lütuf buyrulmasını bilhassa arz ve rica ederim.”⁶²

Antalya Vali Vekili Hami Arıkan 20 Ekim 1945 tarihinde CHP Genel Sekreterlik makamına gönderdiği dört maddelik yazısında Gündoğmuş, Serik, Manavgat kazalarında yapılmakta olan halkevlerinin tapu senetleriyle krokilerinin ekte sunulduğu, Manavgat halkevinin ise bitmek üzere olduğu, halkevi binaları muhitleri için yapı bakımından örnek ve ziyet teşkil edecek güzellikte olduğu, tamamlanması için kazalarca büyük gayret sarf edildiği, o yerlerin parti yöneticilerinin bir hayli borçlandığı belirtildikten sonra Serik kazası için 15000, Manavgat, Finike, Kaş kazaları için beşer bin, Gündoğmuş kazası için ise iki bin lira yardım gönderilmesini bilhassa rica etmektedir. Hami Arıkan’ın ekte gönderdiği tapu ve kroki listesinden Manavgat halkevine ait tapu senedinin 33-16/3 nolu ve 13. 10. 1945 tarihli olduğu anlaşılmaktadır. Buradan Manavgat halkevi tapusunun daha bir hafta önce düzenlendiğini görüyoruz.⁶³ Yazışmalar sonunda Genel Sekreterlik makamı tarafından 27 Temmuz’ da gönderilen 10.000 liranın Antalya’ ya geldiği görülmektedir. Bunu Antalya İl İdare Kurulu Başkanı Lütfi Gökçeoğlu’nun Genel Sekreterlik makamına yazdığı 24 Kasım 1945 tarihli yazı içeriğinde görüyoruz. Lütfi Gökçeoğlu söz konusu yazısında Serik, Manavgat, Kaş ve Finike kazalarında inşa edilmekte olan halkevi binalarının masraflarına harcanmak üzere gönderilen 10.000 lirayı aldıklarını, ilgili kazalara ödediklerini, gönderilen paraya ait kasa makbuzunun ek olarak gönderildiğini ve 1945 yılı bütçesinde ise gerekli eklemenin yapıldığını ifade etmektedir.⁶⁴ Hemen vurgulamak gerekir ki gönderilen miktar istenilen miktarın çok altında olup üçte biri kadardır. Bu tablo üzerine Antalya Vali vekili Hami Arıkan yeniden Genel Sekreterlik makamına gönderdiği 7 Aralık 1945 tarihli bir başka yazıda; Serik, Manavgat, Finike ve Kaş kazalarında birer halkevi yapılmakta olduğu bilginiz bulunmaktadır demektedir. Vali Vekili Hami Bey sözlerine Serik Kazası Halkevi’nin çatısının örtüldüğü, Manavgat Kazası Halkevi’nin

61 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 60.

62 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 58-59.

63 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 55-56.

64 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 54.

çatısıyla beraber kapı, çerçeve ve camları takıldığı, Finike ve Kaş'ta inşaatın bu iki kazadan geri olduğu, mahalli gayretlerle başarılması istenen binaların büyüklüğü ve inşaat şartlarının güçlüğünden dolayı alakalılar borçlanmışlardır şeklinde devam etmektedir. Ayrıca inşa edilmekte olan halkevi binalarının kışın etkisine fazla maruz bırakmadan bitirilebilmek için vaat edilen ödeneğin gönderilmesi hususunun Antalya İl Genel Meclisi'nin 29 Kasım 1945 tarihli oturumunda hararetle ıstirham edildiği de belirtilmektedir.⁶⁵ Bu yazışmalar ve ısrarlı talepler üzerine Genel Sekreterlik makamının 12 Şubat 1946 tarihli müsvettesinden 1946 yılı inşaat giderlerinden Kaş, Serik, Manavgat, Finike kazalarında inşa edilmekte olan halkevi binalarına harcanmak üzere Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na 10.000 lira daha gönderilmesine karar verildiği anlaşılmaktadır.⁶⁶ Genel Sekreterlik söz konusu kararını 13 Şubat 1946 tarihli yazısıyla Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı' ile henüz yeni atanan Vali Haluk Nihat Pepeyi'ye yazılı olarak ifade etmiştir. Genel Sekreterlik tarafından Antalya İl İdare Kurulu'na yazılan yazıda Kaş, Serik, Manavgat ve Finike kazalarında inşa edilmekte olan halkevi binalarına sarf edilmek üzere 10.000 lira daha yardım yapılmasının uygun bulunduğu, paranın emirlerine gönderildiği ve paranın kazalara taksimi ile yapıların durumları hakkında merkeze malumat verilmesi istenmiştir. Vali Haluk Nihat Pepeyi'ye yazılan yazıda ise İl İdare Kurulu'na yazılan aynı hususlar ifade edilmekte ve paranın CHP Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na gönderildiği vurgulanmaktadır.⁶⁷ Ama sözü edilen paranın Genel Sekreterlik makamının Antalya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na yazdığı 20 Şubat 1946 tarihli yazısından anlaşıldığına göre ancak 18 Şubat'ta gönderilebilmiş olduğu görülmektedir. Çünkü söz konusu yazıda Kaş, Serik, Manavgat ve Finike kazalarında inşa edilmekte olan halkevi inşaatlarına harcanmak üzere 10.000 lira tutarın İş Bankası Ankara Merkez Müdürlüğü'nün 18 Şubat 1946 tarihli havale makbuzu ile gönderildiği, para alındığında kasa makbuzunun vakit geçirilmeden gönderilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca 1946 yılı ek bütçesinin gelir ve gider kısımlarına gerekli eklemenin yapılması istenmekte ve işlem sonucunun bildirilmesi ifade edilmektedir.⁶⁸ Bütün bu işlemler devam ederken Antalya Vali Vekili Hami Arıkan, CHP Genel Sekreterlik makamına yazdığı 15 Şubat 1946 tarihli yazısında 20 Ekim 1945 tarihli yazılarına atıf yaparak halkevi yapılarının bir an evvel bitirilebilmesi amacıyla Serik Halkevi için 15000, Manavgat, Finike ve Kaş halkevleri için beşer bin ve Gündoğmuş Halkevi için istenen 2000 lira yardımın acilen yapılmasına müsaade edilmesini rica etmektedir.⁶⁹ Bu arada zorda olsa mahalli ve Ankara'dan sağlanan imkanlarla Manavgat halkevi binası inşaatının tamamlandığı anlaşılmaktadır. Ama bir kısım borçlar bulunduğu da görülmektedir. Çünkü CHP. Antalya İl İdare Kurulu Başkanı Haydar Uçgun, 30 Mayıs 1947 tarihinde Genel Sekreterlik makamına yazdığı bir yazıda "C.H.P.

65 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 52.

66 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 51.

67 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 49-50.

68 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 48.

69 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 47.

*Manavgat İlçe İdare Kurulu Başkanlığı'ndan alınan 23/V/947 gün ve 14 sayılı yazısında, Manavgat Halkevi inşaatından birkaç müteahhide 2500 lira borçları bulunduğu ve alacaklıların sızlandığı bildirilmekte" ve yüksek katınızdan bu borcun ödenmesini dilemekte olduklarını arz etmektedir.*⁷⁰ Antalya İl İdare Kurulu Başkanı Haydar Uçkun'un söz konusu yazısının akıbetinin ne olduğunu ortaya koyacak elimizde bir belge olmadığı için bir hükümde bulunamıyoruz.

3. Halkevi ve Halkodalarının Sonu

1939 yılı Mayıs ayında toplanan CHP'nin Beşinci Büyük Kurultay'ında Halkevi çalışmalarına uygun olmayan yerleşim yerlerinde Halkodalarının kurulması kararlaştırılmıştır. Daha sonra hazırlanan Halkodası Talimatı ise Genel İdare Kurulu tarafından kabul edildiği görülmektedir. Buna göre en az 150 üyesi olan yerlerde Halkodası açılacaktır. 1940 yılında ülke genelinde ilk olarak 141 Halkodası açıldığı görülmektedir.⁷¹ Bu kararlar kapsamında Antalya Vilayeti'nde Halkodası açılmaya başlanmış olmalıdır. Ama II. Dünya Savaşı'nın ülkeye ve Antalya'ya yüklediği ağır ekonomik koşullardan Halkodası açılması istenilen seviyede olmadığı görülmektedir. CHP. V. Büro Şefi Sedat Çumralı'nın yazısından anlaşıldığı göre Antalya'da 1944 yılında 47 Halkodası açılabilmiştir. Çünkü CHP V. Büro Şefi Sedat Çumralı XIV. Büro Şefliğine yazdığı 9 Ağustos 1945 tarihli yazıda 20 Temmuz 1945 tarihli yazıya ve ardından gönderilen telgrafa da atıfta bulunmakta ve Antalya CHP İl İdare Kurulu Başkanlığı'nca geçen yıl (1944) açılan 47 Halkodası'nın tesisi ve yeni açılacak bir odanın tesis ve yapımı için 12.500 lira tutarında yardım yapıldığını ifade etmektedir.⁷² II. Dünya Savaşı'nın ağır koşulları göz önüne alınırsa bu sayı azımsanacak bir rakam değildir. Şerafettin Zeyrek ise Halkevleri ve Halkodaları adlı eserinde 1948 yılına kadar Antalya merkez ve kazalarının tamamında Halkevi'nin açıldığını, bunun dışında 57 yerleşim yerinde Halkodası bulunduğunu ifade etmektedir.⁷³

Antalya ve kazalarında Halkevi ile Halkodası yapılması sırasında bazı sıkıntılar yaşanmıştır. Bu durumdan da Vali Haşim İşcan sorumlu tutulmuştur. Bunun için Ali Oğuz Konuk'un başkanlığında Antalya'nın önde gelen isimlerinden bir heyet oluşturulmuş ve sözü edilen heyet Vali Haşim İşcan'ın uygulamalarını anlatmak daha doğrusu Vali'den dert yanmak üzere Ankara'ya gitmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile görüşen heyet üyeleri Vali'nin Antalya'dan alınmasını istemiştir. Bir süre sonra 14 Eylül 1945 tarihinde Haşim İşcan Antalya Valiliği'nden Bursa Valiliği'ne nakledildiği görülmüştür.⁷⁴ 1947 yılında Türk Ocağı'nın ülkede yeniden açılmasıyla bazı üyeleri tarafından

70 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 30.

71 Esmâ Torun, *II. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye'de Kültürel Değişimler, İç ve Dış Etkenler (1945-1960)*, Antalya, 2006, s. 184-185.

72 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 57.

73 Şerafettin Zeyrek, *Halkevleri ve Halkodaları*, Ankara, 2006, s. 148-149, 168.

74 Mayak, *a.g.e.*, s. 276-278.

Halkevi'ne devredilen mallarını geri alma girişimleri olmaya başladı. Türk Ocağı mensuplarının bu girişimleri 14 Mayıs 1950 tarihinde ülkedeki iktidar değişikliği ile daha da attığı gibi Demokrat Parti Eylül ayından itibaren CHP'nin ve Halkevlerinin mallarını araştırmaya koyuldu. Başbakan A. Adnan Menderes, Demokrat Parti'nin Meclis Grubu'nda 12 Aralık 1950 tarihinde yaptığı konuşmasında CHP ve Halkevi'nin mallarının toplamı 800 parça mülk ile 3,5 milyon lira olduğunu belirtti. Söz konusu malların hazineye devri hususunda TBMM'de 6 Ağustos 1951 tarihinde başlayan yasa görüşmeleri 8 Ağustos'ta kabul ile neticelenmiştir. CHP bu yasayı protesto ettiği için oylamaya katılmamıştır. TBMM'nde kabul edilen yasaya göre 1 Mart 1950 tarihine kadar kısmen veya tamamen Halkevi olarak kullanılan bütün binalar bir ay içinde hazineye devredileceği hükme bağlanmıştır.⁷⁵ Söz konusu konunun hükümlerini Antalya'da 1951 yılında göreve gelen CHP İl ve İlçe İdare Heyetleri uygulamak zorunda kaldı. Bu kapsamda 17 Haziran 1951 tarihinde Antalya Halkevi'nde seçilen İl İdare Heyeti, Diş Hekimi Ethem Ağva'yı il başkanlığına getirmiştir. 2 Eylül 1951 tarihinde Parti binasında olağanüstü bir toplantı yapan Antalya İl İdare Kurulu, Halkevlerinin kapatılması ve CHP'nin mallarına el konulması ile ilgili kanunu görüştü. İl Başkanı Ethem Ağva yaptığı konuşmada ekspres bir kanunla Halkevlerinin elimizden alınacağı malumdur dedi. Ethem Ağva sözlerine devamla ilgili makamlar kanun gereği partinin otuz yıllık defterlerini incelemek üzere istediler. Bunun imkansız olduğunu kendilerine açıkladıktan sonra son beş yılın incelenmesine karar verildi. Birçok eşyanın bize ait olduğu kabul edildi. Önümüzdeki hafta yeni yerimize taşınacağız. Ama kasada 75 lira bulunmakta, vergi, elektrik gibi borçlarımız bulunmaktadır. Ethem Ağva'nın bu konuşması üzerine İl İdare Kurulu üyeleri kendi aralarında 1952 lira topladılar. İl yönetimi Halkevinin hazineye devri dolayısıyla 9 Eylül 1951 tarihinde Dr. Sabri Şallı'ya ait binaya taşındı.⁷⁶

27. 5. 1951 tarihinde Pazar günü Manavgat kaza kongresi Antalya'dan gelen CHP mensuplarının katılımıyla saat 14.00'da başlamıştır. Kongre başkanlığına Ali Haydar Uçgun, ikinci başkanlığa Ömer Göksoy, katipliklere Mustafa Tümbül ve Ali Dolanay seçilmiştir. Çoğunluk yoklamasından sonra İsmet İnönü ve Kasım Gülek'e birer telgraf çekilmesine karar verilmiştir. İdare Heyeti raporu görüşüldükten sonra Esat Esen Demokrat Parti'nin ithamları üzerine uzun bir konuşma yapmıştır. Arkasından Ali Haydar Uçgun, Fedayi gazetesi sahibi Osman Şan ve Ömer Hakkı Göksoy birer konuşma yapmıştır. Yapılan seçim sonucuna göre Manavgat İdare Heyeti'ne Fikret Güneylioğlu, Şükrü Sözen, Raşit Balaban, Akif İnci, Mustafa Tümbül, Mehmet Boztepe, Ahmet Uluçay, Nihat Ünal ve Emin Akın seçilmiştir.⁷⁷ 1951 kongresinde seçilen CHP'nin Manavgat İdare Heyeti, halkevleri ile ilgili kanunu kazada uygulamışlar ve halkevini hazineye teslim etmişlerdir. Böylece Manavgat'ta

⁷⁵ Torun, *a.g.e.*, s. 377-380.

⁷⁶ Mayak, *a.g.e.*, s. 250-253.

⁷⁷ Mayak, *a.g.e.*, s. 249.

parti binasız kalmıştır. Ama söz konusu işleme karşı kaza yönetiminin hukuki yollardan haklarını aramaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. Çünkü CHP Manavgat Kaza Başkanı Fikret Güneylüoğlu, 6 Mart 1952 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'ne çektiği telgrafta "*Maliyeye intikal eden Parti binamız için iptal davası açtık. Binanın tapuya tescili Halkevi olarak yapılmıştır. Parti başkanının şahsen Halkevi tabiri ile kayıt yaptırmaya selahiyeti olmadığına göre 935 yılında başkana selahiyet verilip verilmediğinin 17 Mart 1952'den evvel behemehal bildirilmesini*" istemektedir.⁷⁸ Burada kaza başkanının Genel Sekreterliğe hitaben yazdığı yazıyla ilgili şunlar söylenebilir. Yukarda ifade ettiğimiz gibi 1935 yılı itibarıyla Manavgat'ta partinin bir hizmet binası yaptığı bilinmektedir. 1945 yılının ortalarında CHP İlçe İdare Kurulu'nca Halkevi binasını tamamlamak için söz konusu parti binası satılmıştır. Bu işlem CHP Genel Sekreterliği'nin onayı ve bilgisi dahilinde yapılmıştır. Çünkü bu konuda Antalya İl İdare Kurulu ile CHP Genel Sekreterliği arasında yazışma yapıldığı belge ile de sabittir. Halkevi binasının tapuya Halkevi adıyla tescillenmesi doğal bir durumdur. Çünkü mal halkevine ait olup parti orada sadece kullanıcı durumundadır. Manavgat parti başkanlığının halkevinin maliyeye devrine ilişkin yaptığı itirazın sonucu ne oldu bunu bilemiyoruz. Çünkü elimizde bunun neticesine ilişkin bir belge bulunmamaktadır. Ama Manavgat Tarihi üzerine araştırmalar yapan Eczacı Mahmut Öz ile yaptığımız söyleşide Manavgat Halkevi, maliye devredildikten sonra Turizm Danışma, Askerlik Şubesi, Kültür Evi gibi çeşitli amaçlarla kullanıldıktan sonra 10-12 sene önce Belediye tarafından yıkıldığını öğrendik. Cumhuriyet Meydanı'nın yanında bulunan Halkevi'nin yeri park yapılmıştır.⁷⁹

78 BCA., 490.01.1661.782.1, s. 1.

79 Eczacı Mahmut Öz, Manavgat, 1960, Görüşme Tarihi: 17. 7. 2019.

Sonuç

Yunanlılar tarafından İzmir'in işgali üzerine Antalya'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Sivas Kongresi'nde alınan cemiyetleri birleştirme kararı üzerine Mutasarrıflık çapında yayılmıştır. Bu kapsamda 8 Ekim 1919 tarihinde Manavgat'ta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 12 Mayıs 1924 tarihinde Halk Fırkası'na dönüştürüldüğü zaman Manavgat'ta bulunan cemiyet de Halk Fırkası adını almıştır. Cumhuriyet devrinde 1935 yılından itibaren CHP teşkilatının Manavgat'ta kendisine ait tapulu bir hizmet binası bulunmaktadır.

II. Dünya savaşının sonuna doğru Antalya Valisi Haşim İşcan'ın önderliğinde Manavgat kazasının da dahil olduğu dört kazaya Halkevi binası yapılmak istenmiştir. Ama Haşim İşcan kısa bir süre sonra Bursa Valiliği'ne atanınca onun başladığı işleri halefleri sürdürmüştür. II. Dünya savaşının yarattığı ekonomik sorunlar Halkevi inşası sırasında kaza yöneticilerini sıkıntıya düşürmüştür. CHP Genel Merkezi'nden talep edilen yardımlar ise çok sınırlı olarak gelebilmiştir. Bu yüzden Manavgat kaza teşkilatı Halkevi inşaatı ile birkaç yıl cebelleşmek zorunda kalmıştır. Bu durumu Müfettiş raporlarında açıkça görmek mümkündür. Neticede parti binası satılarak para sorunlarına çözüm getirilmek istenmiştir. 1946 yılı sonunda Manavgat halkevi inşaatını tamamlamıştır. Antalya merkezde olduğu gibi Manavgat'ta da Halkevi binasının bir kısmı Parti binası olarak kullanılmıştır.

Demokrat Parti döneminde 1951 yılında çıkarılan yasaya istinaden CHP'nin Manavgat'ta edindiği mallar ile Halkevi binası hazineye devredilecektir. Yukarıda üzerinde durduğumuz çeşitli raporlardan öğrendiğimize göre Manavgat kazasında CHP'nin her hangi bir mülkü yoktur. Halkevi binalarının devredilmesinde 1947 yılında yeniden faaliyete geçen Türk Ocağı üyelerinin yoğun çabalarının etkili olduğu görülmektedir. Çünkü Halkevi binaları ile onların üzerinde bulunduğu parsellerin önemli bir kısmı önceden Türk Ocağı'nın malıydı. Ama Türk Ocakları'nın da bu binaları tahsis şeklinde edindiğini ifade etmekte yarar bulunmaktadır. Bu durum Manavgat kazası Halkevi için de geçerli olabilir. Çünkü 1927-1928 Devlet Salnamesi verilerine göre Manavgat kazasında Türk Ocağı'nın şubesi olduğunu biliyoruz.⁸⁰

80 Güçlü 2011, *a.g.m.*, s. 207.

KAYNAKÇA

I. Arşivler

Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 490.01.1661.782.1, s. 1-125.

Dahiliye Vekaleti Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü, *Antalya Coğrafyası*, 1932 adlı rapor.

Dahiliye Vekaleti, Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü, *18. 2. 1938 Tarihli Antalya Vilayeti Raporu*.

II. Süreli Yayınlar

Antalya, 28 Aralık 1943, S. 1906.

Konya Vilayet Salnamesi, 1322 Mali, 29. Salname.

Resmi Antalya, 9 Temmuz 1936.

Türk Akdeniz, S. 11-12, İlkteşrin 1938.

Türk Akdeniz, C. 2, S. 10, Ağustos 1938.

III. Basılı Eserler

AKER, M. Şefik, *57nci Tümen ve Aydın Milli Mücadelesi (1918-1920)*, Yay. Haz. Ahmet Tetik, Ayşe Seven, Mahmut Yüksel Canbaz, Ankara, 2006.

Antalya 1932, Haz. Muhammet Güçlü, İzmir, 2018, Er Yayıncılık.

ATATÜRK, Kemal, *Nutuk (1919-1927)*, Yay. Haz. Zeynep Korkmaz, Ankara, 2004.

Atatürk'ün Eskişehir-İzmit Konuşmaları 1923, Yay. Haz. Arı İnan, Ankara, 1982, TTK. Yayını.

Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleleri, C. 4, Ankara, 1991, Atatürk Araştırma Merkezi yayını.

BİLA, Hikmet, *CHP 1919-2009*, İstanbul, 2008.

C.H.P. 1936 İl Kongreleri, byy., 1937.

- ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, 2. bs., Ankara, 1997.
- ÇİMRİN, Hüseyin, *Bir Zamanlar Antalya-tarih, Gözlem ve Anılar*, Antalya, 2002.
- DENİZ, Muzaffer, "1931'de Kapatılan Antalya Türk Ocağı ve Mal Varlığının Akıbeti" , *Türk Yurdu*, S. 282, Şubat 2011.
- ERŞAN, Mesut -YETİM, Fahri, "Alanya Halkevi ve Alanya Kültür Tarihindeki Yeri", *Alanya XII. Tarih ve Kültür Semineri (4-6 Mayıs 2012)*, Ed. Faruk Nafiz Koçak, Konya, 2012.
- ERTEN, Süleyman Fikri, *Milli Mücadelede Antalya*, Antalya, 1996.
- Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zilli, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Transkripsiyon-Dizin*, Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, Robert Dankoff, 9. Kitap, İstanbul, 2005.
- GÜÇLÜ, Muhammet, *1864-1950 Yılları Arasında Serik (İdari, Ekonomik, Sosyal)*, Antalya, 2000.
- _____, Dr. H. Burhanettin Onat ve Hayatı (1894-1976), Antalya, 2004.
- _____, *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya*, Antalya, 1997.
- _____, "Müstakil Teke (Antalya) Sancağı'nın Kurulması ve İdari Düzenlemeye İlişkin Bir Belge", *Adalya*, No. II, 1997.
- _____, *Antalya Türk Ocağı'nın Kurulması ve Faaliyetleri "*, *Tuncer Baykara Armağanı*, Haz. Mehmet Öz, Ankara, 2011.
- İĞDEMİR, Uluğ, *Sivas Kongresi Tutanakları*, Ankara, 1986, 2. bs.
- KONYALI, İ. Hakkı, YILDIZ, Ali, *Abideleri ve Kitabeleri ile Manavgat Tarihi*, Der. ve Yay. Haz. Ali Yıldız, Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Antalya, 2010.
- MAYAK, Faysal, "Adnan Menderes'in Teftiş Raporuna Göre Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Örgütünün Çalışmaları (1935)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. 6/15, Güz 2007.
- _____, *Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Teşkilatının Faaliyetleri (1931-1951)*, İstanbul, 2015.
- ORAK, Hüseyin, *Türkiye Kılavuzu*, C. I, Ankara, 1946.
- Piri Reis, *Kitab-ı Bahriye*, Ed. Ertuğrul Zekai Ökte, C. 4, Ankara, 1988, s. 383/a.
- TORUN, Esmâ, *II. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye'de Kültürel Değişimler, İç ve Dış Etkiler (1945-1960)*, Antalya, 2006.

UÇUK, Cahit, *Bir İmparatorluk Çökerken-Anılar*, İstanbul, 1999, 8. bs.

UYAR, Hakkı, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, İstanbul, 1999.

YÖRÜK, Saim, "Manavgat Kazasının Yeniden Teşkili", *Tarih Okulu Dergisi*, S. XXXIX, Nisan 2019.

ZEYREK, Şerafettin, *Halkevleri ve Halkodaları*, Ankara, 2006.

ZOBU, Vasfi Rıza, *O Günden Bu Güne Anılar*, İstanbul, 1977.

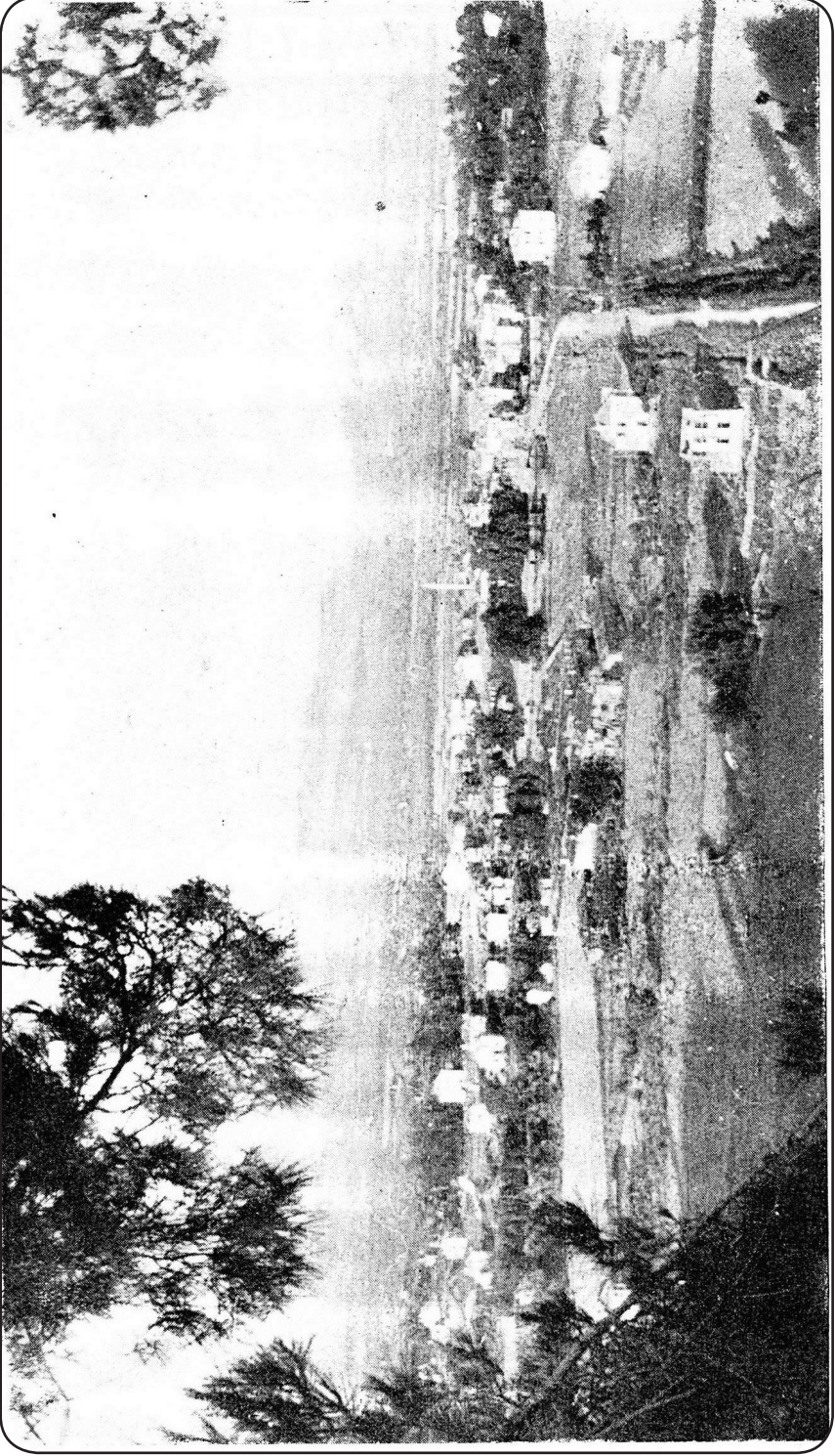
IV. Görüşmeler

Eczacı Mahmut Öz, Manavgat, 1960, Görüşme Tarihi: 17. 7. 2019.

Mehmet Parlak, Niğit, 1966, İşletmeci, Görüşme Tarihi: 17. 7. 2019.

EKLER

Ek 1: Cumhuriyet'in XV. Yılında Manavgat Kaza Merkezinin Görünüşü (Türk Akdeniz, C. 2, S. 10, Ağustos 1938. s. 36)

Ek 2: Manavgat Halkevi'nin İnşasına Dair Antalya Bölge Müfettişi ve Gaziantep Milletvekili Cemil Sait Barlas'ın 29 Mayıs 1945 Tarihli Yazısı (BCA., 490.01.1661.782.1, s. 66)

M a n a v g a t
29/5/1945

C. H. P. Genel Sekreterliğine

27895 6 Haziran 1945
Eki: YAZILDI

CÜMHURİYET HALK PARTİSİ
BÖLGESİ
MÜFETTİSLİĞİ
SAYI:

Devlet Arşivler Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi

C.H.P. Genel Sekreterliğine
Ankara

Antalyanın Manavgat kazasında bir Halkevi yapılmaktadır.

Mahalinde gördüğüm ve kazanın Parti ve Halkevi teşkilâtını içine alabilecek durumda olan bu bina Antalya Valisinin yardım ve teşvikleriyle yapılmaktadır.

Altmış bin liradan aşağı olmayan bu bina halen çatı seviyesine gelmiştir. Arsa tapusu plan ve resimleri İl İdare kurulunca yüksek makamınıza takdim edilecektir.

Bu kazanın inşaatına yardım olmak üzere bina değerinin nisfından aşağı bulduğum yirmi bin liralık bir muavenetin yapılmasının muvafık olacağı mutalasımdayım.

Saygılarımın kabulünü reca ederim.

Gaziantep Milletvekili
C.H.P. Antalya Bölgesi Müfettişi
Cemil Sait Barlas

6. VI. 1945

7 Haziran 1945
7 Haziran 1945

B. XIV. seffigine saygılarımla sunuldu.
7. VI. 1945 B. IV. sefi

531

66

Ek 3: Antalya İl İdare Kurulu Başkanı Lütfi Gökçeoğlu'nun Manavgat Parti binasını müzayede ile satışına izin istediğine dair 2 Temmuz 1945 tarihli yazısı (BCA., 490.01.1661.782.1, s. 63)

C. H. P.
ANTALYA
VİLÂYET İDARE HÂKEMİYETİ REİSLİĞİ

2/7/95

Sayı
485

C. H. P. Genel Sekreterliği
29683 13 Temmuz 1945
Eki:

C.H.P Genel Sekreterlik Yüksek Katına

Devlet Arşivler Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi

A N K A R A

Manavgat ta inşa edilmekte bulunan Halkevi nin aynı zamanda Parti teşkilâtını da alacak durumda olması hasabile eski Parti binasının bilmüzayede satılarak tutarının Halkevi inşaatının ikmaline sarfedilmesi İlçe İdare Kurulunca karar verilerek satışına mezuniyet ve selâhiyet verilmesi talep olunmaktadır.

Talebivaki İl İdare Kuruluncada muvafık görüldükçe keyfiyetin Yüksek tensip ve tasviplerine arzına karar verilmiş olduğunu üstün saygılarımla arz ederim.

C.H.P İl İdare Kurulu
Başkanı
Lütfi Gökçeoğlu

XII
13 VII 1945

4. 1945

Muhuru - Mesnu 14
16.7.1945

63

no 1.29461 1198

Ek 4: Manavgat Halkevi Binasının Durumu Hakkında Antalya Valisi Vekili Hami Arıkan'ın 7. 12. 1945 tarihli yazısı (BCA., 490.01.1661.782.1, s. 52)

7 / 12 / 1945

Özü : Dört kaza halkevinin ayardım dileği hakkında .

B. Bürosu

7

C. H. P. Genel Sekreterliği

39519 22 Aralık 1945

Eki: ZTD

İlişik

Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi

C.H. Partisi genel sekreterliği
Yüksek Makamına

Serik ,Manavgat,Finike ,Kaş,ilçelerimizde birer halkevi inşa edilmekte olduğu yüksek makamlarınca malumdur . Serik halkevinin çatısı örtülmüştür .Manavgat halkevinin çatısıyla beraber kapı,çerçeve ve camlarında takılmıştır.Finike ve Kaşta inşaat bu iki kazadan geridir .Mahallî gayretlerle başarılması istenilen bu binaların cesametine ve bu günkü güç inşa şartına mebni alakalılar borçlanmıştır.Binaları ,kışın tesirlerine fazla maruz kalmadan tamamlyabilmek için tarafı alilerinden mevud yardımın sureti ifası II.Genel Meclisininin 29/11/945 tarihli oturumunda hasretistirham edilmiştir .

Derin saygı ile keyfiyeti .yüksek emirlerine arz ve rica ederim.

Antalya Valisi Vekili
Hami Arıkan

Handan